

irányuló oldalfülkéje ereszkedik egy emelettel mélyebbre. Itt a tufakéregbe bekövesedve barlangimedve-csontokat találtam.

A barlang legnagyobb magassága a főüregben 3 m. A cseppkőképződések általában kisebb méretűek. A legérdekesebb jelenség egy csepegő alatt talált, homoru tetejű és mozgása közben a kőtalajba befurakodott billenő-kövecske volt. Ennek pontos rajzát akkoriban közöltem volt.<sup>1)</sup>

Valószínűnek tartom, hogy a Kápolna-barlang-nak további folytatása is van. Ezt a föltevésemet támogatják azok a töbörök, amelyeket hosszú sorozatban találtam és térképeztem a barlang fölötti fensík katlanszerű, de sík bemélyedésében. Ez az ovális rétség általános berokkanás eredményének látszik és a folytatásában víznyelő vak völgyecskét találunk. Ez a víznyelő-árok láthatólag a felszínen maradt, kezdő része annak az eróziós üregnek, amely a barlangnak ma ismeretlen és részben talán beszakadt folytatása lehet, az említett töbörösorozat alatt. Egyes töbörök mélyebb tölcserékké alakultak és behatóbb vizsgálatra esetleg zombolyoknak fognak bizonyulni, amelyek a Kápolna-barlang ismeretlen folytatásával igen valószínűleg kapcsolatban állanak.

Ezekre vonatkozó helyszínvázlatomat és a Kápolna-, Csató- és Runki-barlang alaprajzát egyesületünk adattárában helyeztem el.

---

## A MAGYAR BARLANGKUTATÁS ÁLLÁSA AZ 1929. ÉVBEN.

Irta: KADIC OTTOKÁR dr.

A magyar barlangügy fejlődése az 1929. évben, az előző évekhez képest, lényeges haladást mutat, sőt azt mondhatnám, hogy kutatás dolgában a békeévek színvonalát érte el.

*A nyugati Bükk barlangjainak rendszeres kutatása.* Ügyünk ilyen arányu javulását első sorban MAYER JÁNOS földművelésügyi miniszter Ur Ocellenciájának köszönjük, aki MAYER KAROLY . államtitkár úr javaslatára elrendelte a Bükk-hegység nyugati részének barlangtani tanulmányozását s erre a célra 1500 pengő költséget engedélyezett. A munka elvégzésére én kaptam megbízást s így alkalom nyílott arra,

---

1) A vízcsepp játéka. Földrajzi Közöny 1907. 371. képpel.

hogy az évek előtt megszakadt bükkvidéki kutatásaimat folytassam s a Bükknek egy kevésbé ismert részét barlangtani szempontból megismerjem.

Mig eddig a Bükknek nyugati részében csak 3 nevezetes barlangot: a Balla-, Peskő- és Istállóskői barlangot ismertük, mostani bejárásaim révén a nevezettekén kívül még 4 barlangot, 3 zsombolyt, 5 kőfülkét, 5 sziklaodut és 4 más sziklaüreget, összesen 21 új üreget ismertem meg. Mindezeknek a helyrajzi tekvését pontosan megállapítottam és 25.000-es méretű térképbe bejegyeztem, az *Istállóskői*, a *Peskői* és a *Körös-barlangot*, továbbá a *Szilvási sziklaüreget*, a *Peskői kőfülkét* a *Cserepeskői sziklaodut* és *kőfülkét* ezenfelül még részletesen fel is mértem s alaprajzukat és szelvényeiket megrajzoltam. Barlangtani bejárásaimat és felméréseimet befejezve a *Körös-barlangban* próbaásatást, az *Istállóskői-barlangban* pedig rendszeres ásatást végeztem.

Munkámban a Magyar Turista-Egyesület barlangkutató tagjai, nevezetesen *Barbó Lajos*, *Schönviszky László*, *Freißler Károly* és mások segítettek, a területen két ízben teljes felszereléssel felkerestek s a nehezebben megközelíthető Kőhádi és Nagymező zsombolyt, valamint a Nyárújhegyi és Mélysár-barlangot bemászták, átkutatták és felmérték. Turistatársaim önzetlen vállalkozása nélkül e barlangok ismerete továbbra is homályban maradt volna.

Munkámat lényegesen könnyítette az, hogy e hegyvidék birtokosa; *Pallavicini Alfonz* öröf úr kutatásainkat érdeklődéssel kísérte és erdészeit utasította, hogy mindenben segítségünkre legyenek. Sokat köszönünk *Király Lajos* uradalmi erdőmérnök úrnak is, aki a helyszíni kellekekről gondoskodott és bennünket mindenben támogatót.

Az 1929. év kimagasló barlangkutató eseményei közé kell sorolnom továbbá azokat az ősrégészeti és biológiai vizsgálatokat, amelyeket a Magyar Nemzeti Múzeum Régészeti és Állattani Osztálya részéről az *Aggteleki barlangban* történtek.

*Az Aggteleki barlang rendszeres felásatása.* Idetartoznak elsősorban azok az ásatások, amelyeket *Tompa Ferenc* dr. tagtársunk e barlang Csontházában végeztetett. Az itteni barlangkitöltés legfelsőbb rétegei még történelmi emlékeket rejtenek, míg az ezalatt következő rétegsor a korai vaskor régiségeit tartalmazza; jellegzetes magasabb fejlettségű kerámiával együtt itt csontból és bronzból készített tárgyak kerültek elő.

A legalsóbb üledékek a fiatalabb kőkor emberének az emlékeit szolgáltatták; innen számos pompásan díszített agyagedény-töre-



dék, csont- és köeszköz került ki, amely a bükk-i kulturát képviseli. E rétegsor legérdekesebb lelete egy a sziklás fenékhez tapadt kimagasló peremmel körülvett, agyaggal kitapasztott és kiegészített neolitikus tűzhely volt.

A végzett ásatás tulajdonképpen folytatása azoknak a rendszeres ásatásoknak, amelyeket évek előtt a Baradlában megkezdtek. A barlang belsejében, nevezetesen a Rókalyuk és Denevérág nevű mellékágakban végzett próbaásatásaink arról győzték meg bennünket, hogy az ember ezekben, a bejáratától távolabb eső barlangrészekben is lakott, hogy tehát az a terület, amelyen őskori kultúra maradványokat gyűjthetünk, igen nagy kiterjedésű.

*Az Aggteleki barlang biológiai kutatásai.* Különös jelentőséggel bírnak azok a módszeres és sorosatos biológiai kutatások is, amelyeket DUDICH ENDRE dr. tagtársunk a Baradlában végzett. Tagtársunk a múlt évben 13-szor kereste fel a barlangot s benne minden alkalomkor 24—30 órát töltött. DUDICH szakított az eddigi, kizárólagos gyűjtő módszerrel s áttért a barlangban élőállatok általános életviszonyainak tanulmányozására. Mindenekelőtt arra törekedett, hogy a barlang fiziográfiai alapjait és a lelőpontok pedológiai, meteorológiai és hidrológiai, továbbá táplálkozási és világossági körülményeit megállapítsa. Mikor ez megtörtént s így az egyes élethelyek viszonyai ismeretessé váltak, az egyes életközösségeket pedig egymástól elkülönítve begyűjtötte, áttért az élethelyek kémiai és fizikai tulajdonságainak kutatására, valamint e tulajdonságok és életközösségek változatosságainak megállapítására. Mindezek megismerése után végül a barlangban uralkodó általános életviszonyoknak a kiderítésére törekedett. *Dudich* ezt a víziállatok kutatásánál használatban levő kutató módszert a Baradlában is alkalmazta s ezzel új irányt jelölt ki a barlangi állatok kutatására.

*A Leány-barlang rendszeres felásatása és feltárása.* A bükkvidéki és aggteleki barlangkutatásokhoz csatlakoznak azok a vizsgálatok is, amelyeket egy hónapon át a klastrompusztai *Leány-barlang*-ban végeztünk. A Pilis-hegységben eddig átkutatott barlangokban eddig elért eredmények arra köteleznek bennünket, hogy a régebben itt megkezdett kutatásainkat folytassuk. A Magyar Turista-Egyesület erkölcsi és anyagi támogatásának, különösen pedig *Vörös Tihamér* igazgató közbenjárásának köszönhetjük azt, hogy a klastrompusztai *Leány-barlang*-ban a régebben BELLA LAJOS-tól mekezdett, de abbamaradt, ásatás fonalát a le-tűnt nyár folyamán újból fölvehettük.

Rendszeres ásatásról lévén szó a munkát mindjárt a barlang elején kezdtük meg, ahol az Előteret teljesen, a Pítvart pedig részben

sikerült kiásnunk. A barlangkitöltés itt fekete és szürke humusztakaróból és a barlang fenekéig terjedő meddő sárgavörös agyagból áll. Az ásatás eszerint kizárólag a humusztakaró kiaknizására szorítkozott, amelyben a neolitikortól kezdve fölfelé majdnem minden őstörténelmi időszakból valami emléket találtunk.

Az ásatással egyidőben barlangkutató turistáink, nevezetesen SCHÖNVISZKY LASZLÓ, FREISSLER KÁROLY és KISS MIKLÓS a barlang belsejében végeztek feltáró munkát. A barlangot ez alkalommal pontosan felmértük, elkészítettük a barlang alaprajzát és szelvényeit, a kutatások eredményét pedig a Turisták Lapjában közöltük.

A Leány-barlangban folyamatban levő ásatás nemcsak tudományos, hanem turistai célokat is szolgál. Ezzel az ásatással egyszersmind kítakarítjuk a barlang elülső üregeiben lerakódott kitöltést, amely elzárja a barlang belsejébe való könnyebb bejutását. Itt tehát ugyanazzal a költséggel és fáradsággal két feladatnak teszünk eleget: turistai szempontból feltárjuk a barlangot, de úgy, ahogy azt a tudományos követelmények megkívánják. Én ezt a harmonikus együttműködést, amely az utolsó években a turisták és a tudomány emberei között létrejött, barlangügyünknek egyik legfontosabb eredményének tekintem. Ma már minden művelt magyar turista tudja, hogy barlangjaink tudományos értékeket rejtenek, amelyekhez csak szakértelemmel lehet hozzányulni,

*A Pálvölgyi-barlang negyedszázados évfordulója.* A Pálvölgyi-barlang az 1929. évben ünnepelte 25 éves fennállásának jubileumát. A Pannonia Turista-Egyesület Barlangkutató Szakosztályának tagjai ebből az alkalomból jól sikerült ünnepélyt rendeztek, amelyen a kormány, a székesfőváros, több tudományos társulat és turistaegyesület képviselője, valamint a magyar barlangkutatók színe-java résztvevett. Társulatunkat ezen az ünnepélyen CHOLNOKY JENŐ dr. elnökünk képviselte és a barlang jelentőségét ünnepi beszédben kifejtette. Kapcsolatban a jubiláris ünnepellyel az Egyesület a barlangnak új főkapút épített, jelenleg pedig egyik kényelmetlenül járható folyósónak szabályozásán fáradozik.

*A Solymári barlang elülső részének rendezése.* Pest-Pilis-Solt-Kiskun vármegye régebbi kérésünkre a múlt évben 500 pengő segélyt utalt ki a Solymári barlang rendezésére s ezzel lehetővé tette azt, hogy e barlang szabályozását megkezdhettük. Itt karöltve a Magyar Turista-Egyesület Pénteki Asztalának tagjaival sikerült a barlang mindkét nyílását vasrácsos ajtóval elzárni, a nyílások előtti térséget rendezni és a két nyílást turista-úttal összekötni. Athidaltuk a bejárás elején levő töbröt, az utána következő mély leereszkedésben pedig két nagy falépcsőt helyeztünk el.

*A magyar barlangtörvény előkészítésének ügye.* A múlt év fontosabb barlangügyi eseményei közé tartozik a magyar barlangtörvény előkészítésének az ügye is. A Magyar Barlangkutató Társulat Választmánya még 1928-ban elhatározta, hogy a magyar barlangügy törvényes rendezését előkészíti és e feladat elvégzésére a múlt évben bizottságot küldött ki. Egyidőben az osztrák barlangkutatók is hasonló tervvel foglalkoztak s az osztrák szövetségi tanács 1928-ban, a közben elkészült barlangtörvény tervezetét tényleg törvényerőre emelte. Mikor az első barlangtörvény meglett és osztrák kartársaink az erre vonatkozó iratokat és irodalmat készséggel rendelkezésünkre bocsajtották, a múlt év elején hozzáálltam, hogy a szerzett tapasztalatok alapján, a mi magyar különleges viszonyainkat figyelembevéve, a magyar barlangtörvény tervezetét és indokolását, megszövegezzem. A tervezet 5 fejezetben és 20 paragrafusban foglalkozik a hazai barlangok tulajdonjogával, kutatójogával, azok védelmével, gondozásával és egy országos barlangtani intézet létesítésével.

E törvénytervezetet 17 olyan tudományos és jogi szakértőnek küldtük el véleményezésre, akik a barlangügyköz valamely vonatkozásban közel állnak. Értékes szakvéleményt adtak: PRÉM LÓRÁND dr. miniszteri titkár, GAYER GYULA dr. törvényszéki bíró, egyetemi magántanár, GEBHARDT ANTAL dr. járásbíró, SZÖNYEI DEZSŐ dr. és KORÁNYI KÁROLY dr. ügyvédek. Ezenkívül az ügyet magáévá tette a Magyarországi Kárpát-Egyesület is, amely az ügy tanulmányozására külön bizottságot küldött ki.

*Külföldi kapcsolataink ébrentartása és fejlesztése.* Külföldi kapcsolatainkat a múlt évben is gondosan ápoltuk mindazokkal a nemzetekkel, amelyekhez régi barátság fűz. A német és osztrák barlangkutatóknak Salzburgban tartott vándorgyűlésén PÜRNER RUDOLF és ATZÉL FRIGYES tagtársaink vezetésével 10 magyar barlangkutató és érdeklődő vett részt.

*A Magyar Barlangkutató Társulat eseményei.* Ebben az évben a közgyűlésen elhangzott elnöki megnyitón kívül szaküléseinken összesen 7 előadás hangzott el. A január 8-iki szakülésen KADIC OTTOKAR dr. ügyv. elnök számolt be az 1928. évi nordhaueni és berlini vándorgyűlés lefolyásáról. A március 14-iki szakülésen KUBACSKA ANDRÁS dr. főtítkár Magyarország legrégibb barlangtani irodalmát ismertette, majd KOLOSVÁRY GÁBOR dr. a tihanyi remete barlangok pókfaunájáról tartott előadást. Az április 23-iki szakülésen VIGH GYULA dr., HELMUTH CRAMER nürnbergi barlangkutatónak a Pálvölgyi barlangban végzett vizsgálatairól számolt be, utána KAFFKA PÉTER az Aggteleki barlang

jösvalői szakaszának felfedezéséről és megnyitására tartott vetítettképes előadást. A december 17-iki szakülésen KUBACSKA ANDRÁS dr. a magyar barlangok paleolit csontiparáról tartott összefoglaló előadást, ugyanakkor SCHÖNVISZKY LASZLÓ a salzburgi vándorgyűlés lefolyásáról számolt be. Társulatunkon kívül KADIC OTTOKAR dr. a Szent István Akadémiában a magyar barlangkutatók ősrégészeti eredményeiről székfoglaló értekezést olvasott fel, GAÁL ISTVAN dr. pedig a rádióban mondott népszerű előadást a hazai barlangkutatók fejlődéséről.

A „Barlangkutató” és „Barlangvilág” című folyóiratokat, sajnos ebben az évben sem tudtuk megjelentetni, ezért a Választmány elhatározta, hogy a Társulathoz érkező tudományos és népszerű dolgozatokat más alkalmas folyóiratokban helyezi el, azokból különnyomatokat rendel s tagjainak szétküldi. Ebben az irányban legtöbb előzetes engedélyt tanúsított a „Természet” szerkesztősége. Barlangkutató eseményeink publikálására a „Turistaság és Alpinizmus” című turistalap is állandó rovatot nyitott. Ilyen értelemben a „Természet”-ben a következő dolgozatok jelentek meg: de POTTERE GERARD: Hogyan szabályozzuk törvényhozási úton az Aggteleki barlangot? CHOLNOKY JENŐ: A barlangok fejlődéséről. SCHREIER FERENC: A Táborhegyi sziklaüreg. GAÁL ISTVAN: A magyar barlangkutatók és jelentősége. KADIC OTTOKAR: Adatok a magyar barlangkutatók történetéhez.

A „Mittelslungen für Höhlen und Karstkunde” című berlini szaklapban a következő két magyar vonatkozású dolgozat jelent meg: CRAMER HELMUTH: Einige Beiträge zur Geologie und Morphologie ungarischer Karstgebiete. KUBACSKA ANDRÁS: Die ersten Höhlenkarten und Profile in Ungarn.